

De Kerkelijke Rede: Mt 18, 1-35

BIJEENKOMST 6

Begeleidersfiche

Doelstellingen

De deelnemers ...

- ontdekken de kerkelijke rede bij Matteüs
- krijgen inzicht in de structuur en de opbouw van de tekst
- verkennen de Bijbelse achtergrond van de kerkelijke rede
- leren de tekst te actualiseren in de huidige kerkelijke én maatschappelijke context verwoorden hoe ze worden uitgedaagd in hun leven als christen vandaag

Vorbereiding

We nodigen de deelnemers uit om Mt 18, 1-35 vooraf te lezen.

Voorstel van tijdsindeling en aanpak

5 min	Welkom + lied
5 min	Situering van de tekst
15 min	Lezen van Mt 18, 15-35 én korte uitwisseling
30 min	<i>We verkennen eerst Mt 18, 15-35. De begeleider kan gebruik maken van wat er in de uitwisseling aan bod is gekomen om te verduidelijken. Vervolgens focust zij/hij zich op de verzen 21-35. Deze verzen worden opnieuw voorgelezen én er wordt stilgestaan bij de verwerkingsvragen.</i>
10 min	Pauze
30 min	<i>We verwerken nu de inhoud en de opdracht van de tekst van Mt 18, 1-35 over vergeving. De begeleider verwerkt de oproep tot vergeving aan de hand van Fratelli Tutti of de tekst van Augustinus. De bedoeling is te reflecteren én actualiseren.</i>
10 min	Gebed

Welkom en inleiding

De begeleider heet welkom en polst kort of iedereen de tijd heeft gehad om de tekst vooraf te lezen. Zij/hij leidt het thema kort in:

Op weg naar Jeruzalem krijgen de leerlingen onderricht over de 'kerk'. Jezus geeft hen inzicht in de wijze waarop de gemeenschap gestalte moet krijgen als Hij er niet meer is. Zo'n gemeenschap moet zich bekommeren om de kleinen en aandacht hebben voor leden waarvan het geloof nog moet ontkiemen of zwak is. Het zal een broederlijke gemeenschap moeten zijn waar vergeving aan de basis ligt. De tekst bevat zware vermaningen voor zij die deze zorgen niet hoog in het vaandel dragen of mensen op het verkeerde spoor zetten.

Lied: ZJ 566 – Hoe is uw naam

Voorzang

1. Hoe is uw naam, waar zijt Gij te vin - den,
e - u - wi - ge God, wij wil - len U zien.
Geef ons van - daag een te - ken van lief - de.

Allen

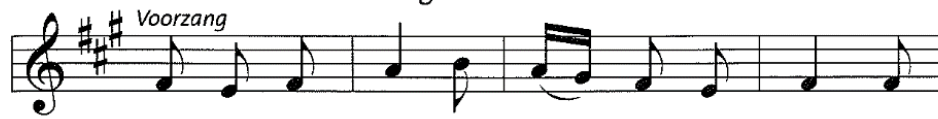
2. E - u - wi - ge God, wij wil - len U zien.
Geef ons van - daag een te - ken van lief - de.

Voorzang

3. Want wat de he - mel is voor de aar - de,
dat is uw lief - de voor hen die ge - lo - ven.

4. Geef ons van - daag een te - ken van lief - de.

5. Gij, de ver - ge - ving van al - le zon - den,

recht en ge - rech - tig - heid voor de - ze we - reld.

6. Gij, de ver - ge - ving van al - le zon - den,

geef ons van - daag een te - ken van lief - de.

7. Gij kent ons toch, Gij zult niet ver - ge - ten,

dat wij uw men - sen zijn, Gij on - ze God.

8. Hoe is uw naam, waar zijt Gij te vin - den,

eeu - wi - ge God, wij wil - len U zien.

Geef ons van - daag een te - ken van lief - de.

De tekst lezen

A. Situering van de tekst

De kerkelijke rede is één van de grote redevoeringen van Jezus. Ze begint aan het einde van hoofdstuk 16 en loopt tot hoofdstuk 20 (16, 21 – 20, 34). Deze redevoering kan gezien worden als een drieluik:

- (1) Een eerste luik (16, 21 – 17, 27) bevat de aankondiging van Jezus' lijden. De volgelingen (de kerkgemeenschap) zullen het kruis moeten opnemen als ze Hem echt willen navolgen.
- (2) Een tweede luik (18, 1-35) vormt de kern. We krijgen inzicht in hoe de volgelingen zich moeten 'gedragen'.
- (3) Een derde en laatste luik (19,1 – 20, 28) legt uit hoe we onze relaties moeten veranderen van macht naar dienstbaarheid.

In de slotpassage van deze redevoering (20, 29-34) lezen we hoe twee blinden uit Jericho genezen worden van hun blindheid én Jezus volgen op zijn lijdensweg (de weg naar Jeruzalem). Het is een roepingscène.

Liturgisch gebruik

We lezen deze rede verspreid over enkele zondagen in het A-jaar:

2e zondag in de veertigdagentijd: Mt 17, 1-9

22e zondag door het jaar: Mt 16, 21-27

23e zondag door het jaar: Mt 18, 15-20

24e zondag door het jaar: Mt 18, 21-35

25e zondag door het jaar: Mt 20, 1-16

B. De tekst: Mt. 18, 15-35

15 Als je broeder je iets misdaan heeft, moet je hem dat onder vier ogen zeggen. Als hij naar je luistert, heb je je broeder gewonnen. 16 Maar als hij niet naar je luistert, neem dan nog een of twee getuigen mee, opdat elke verklaring door twee of drie getuigen wordt bevestigd. 17 Maar als hij naar hen niet luistert, zeg het dan tegen de gemeente. Als hij zelfs naar de gemeente niet luistert, beschouw hem dan als een heiden en een tollenaar.

18 Ik verzeker jullie, wat jullie op aarde binden, zal ook in de hemel gebonden zijn, en wat jullie op aarde ontbinden, zal ook in de hemel ontbonden zijn.

19 Ook verzeker ik jullie: als er twee van jullie eensgezind iets vragen hier op aarde, om het even wat, dan zullen ze het krijgen van mijn Vader in de hemel. 20 Want waar er twee of drie in mijn naam bijeen zijn, daar ben ik in hun midden.'

21 Toen kwam Petrus bij Hem en zei: 'Heer, hoe vaak moet ik mijn broeder vergeven als hij mij iets misdoet? Tot zeven keer toe?' 22 Jezus zei hem: 'Niet tot zeven keer toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven keer toe. 23 In dit opzicht gaat het met het koninkrijk der hemelen als met een koning die met zijn dienaren afrekening wilde houden. 24 Toen hij begonnen was met afrekenen, werd er iemand bij hem gebracht die een schuld had van tienduizend talenten. 25 Omdat hij niet kon betalen, gaf de heer het bevel om hem met vrouw en kinderen en alles wat hij had te verkopen, zodat hij zou kunnen betalen. 26 Daarop viel de dienaar voor hem neer en vroeg: "Heb geduld met mij, en ik zal u alles betalen." 27 De heer kreeg met die dienaar te doen en liet hem vrij, en hij schold hem het geleende geld kwijt.

28 Toen die dienaar buiten kwam, trof hij een van zijn mededienaren, die hem honderd denariën schuldig was; hij greep hem bij de keel en zei: "Betaal wat je me schuldig bent." 29 Daarop viel zijn mededienaar voor hem neer en smeekte hem: "Heb geduld met mij, en ik zal je betalen." 30 Dat wilde hij niet, integendeel, hij liet hem zelfs gevangenzetten tot hij het verschuldigde bedrag betaald zou hebben. 31 Toen zijn mededienaren zagen wat er gebeurd was, waren zij buitengewoon ontstemd en gingen alles wat er gebeurd was aan hun heer vertellen.

32 Toen riep zijn heer hem bij zich en zei: "Jij slechte dienaar, ik heb je heel die schuld kwijtgescholden, toen je mij daarom smeekte. 33 Had juist jij geen medelijden moeten hebben met je mededienaar, zoals ik medelijden heb gehad met jou?" 34 En zijn heer werd zo kwaad, dat hij hem overleverde aan de beulen, totdat hij heel zijn schuld zou hebben terugbetaald. 35 Zo zal ook mijn hemelse Vader met jullie doen, als niet ieder van jullie zijn broeder van ganser harte vergeeft.'

Vragen ter verwerking of uitwisseling:

- Wat treft mij in de tekst?
- Wat valt op? Waar schrik ik van?

De deelnemers kregen de opdracht om hoofdstuk 18 helemaal door te lezen. Indien ze nog vragen hebben over verzen 1-14 kan je als begeleider deze verduidelijking gebruiken op pagina's 7-9. Er wordt verder niets mee gedaan tijdens de verwerking.

Structuur en mogelijke indeling van hoofdstuk 18, 1-35¹

We kunnen de structuur van de tekst in twee grote delen opsplitsen zoals hierboven vermeld:

(1) 18, 1-14	“Zorg voor elkaar”
a. 18, 1-4	Vraag van de leerlingen
b. 18, 5-14	Aandacht voor de kleinen
i. 18, 5-9	Aanstoot geven
ii. 18, 10-14	Gelijkenis

(2) 18, 15-35	“Vergeef elkaar”
a. 18, 15-20	Broederlijke vermaning
b. 18, 21-35	Hartelijk vergeven
i. 18, 21-22	Vraag
ii. 18, 23-34	Gelijkenis
iii. 18, 35	Conclusie

¹ We baseren ons voor de structuur op wat bij Wim Weren, *Belichting van een Bijbelboek: Matteüs*, KBS staat. Toch gaan we niet akkoord met de plaats van de cesuur in het hoofdstuk en de wijze waarop hij dit doet. Hij plaatst de cesuur namelijk tussen v. 20 en 21. Wim Weren verdeelt de rede op basis van de onderbrekingen in de tekst door de twee vragen die gesteld werden door de leerlingen. Wij willen een andere, eerder thematische opdeling voorop stellen. Beide onderdelen worden dan, zoals in het schema, tussen v. 14 en 15 van elkaar gescheiden.

Detaillezing – Deel I: 18, 1-14

Vv. 1-4

Deze eerste vier verzen vormen een eerste eenheid in het eerste deel van hoofdstuk 18. In het eerste vers stellen de leerlingen een vraag over wie er de grootste zal zijn in het koninkrijk der hemelen. Door deze vraag te stellen tonen de leerlingen van Jezus aan dat ze helemaal niets begrepen hebben over de echte betekenis van dat Rijk Gods.

Om de betekenis te illustreren roept Jezus er in vers twee een kind bij. Wellicht mag het vers zeer letterlijk genomen worden. Een voorbijlopend of aanwezig kind wordt midden in de kring van de leerlingen geplaatst. Het kind staat hier symbool voor iemand die niets te zeggen of te betekenen heeft in de maatschappij. Dit kind, en bij uitstek alle kinderen, hebben nog niets bewezen en verdienen bij wijze van spreken ook geen plek in de maatschappij waar prestatie belangrijk is. Ze staan er eerder aan de rand van en zijn van geen tel. Jezus nodigt hen uit om niet in deze logica van de maatschappij mee te stappen. Hij nodigt de leden, en bij uitstek de leiders, van de gemeenschap uit om geen macht en aanzien na te streven. In het Koninkrijk van God ben je groot wanneer je klein bent. Gods genade ontvangen we om niets en zo delen we ook met de anderen in die genade. In die zin zijn we dus allemaal kinderen: we ontvangen zonder dat we er iets voor hebben moeten doen.

Vv. 5-9

Het betoog gaat verder, maar we krijgen onmiddellijk al het gevoel dat de spreker, Jezus zelf, het niet meer heeft over dat kind in vers 2. Vers 5 lijkt hier verder te borduren op een symbolische betekenis. Als de leerlingen van Jezus geworden zijn als kinderen (en dus niet meer de grootste willen zijn), dan zullen ze ook andere volgelingen van Jezus in hun gemeenschap moeten kunnen opnemen. Als dat kan, zijn ze waarlijk volgelingen van Jezus.

Indien “een van deze kleinen” niet wordt opgenomen of zelfs ‘ten val’² wordt gebracht, zoals we lezen vanaf vers 6, dan zal dit zware gevolgen hebben. We lezen de bijna absurde straf voor zij die dit niet doen: “[...] met een molensteen om zijn nek in volle zee gegooid worden.” Een straffe vermaning voor leden of leiders van een gemeenschap waar zo’n kleinen verstoten worden of ten val worden gebracht. In verzen 7 tot 9 vervolgt Jezus, met een verwijzing naar hoe het er in de wereld aan toe gaat. Ook daar opnieuw enkele straffe beelden om te waarschuwen dat in een gemeenschap van christenen niemand verstoten of ten val mag worden gebracht, zeker de kleinen niet!

² In het Grieks staat er *skandalizein*, wat ook nog kan betekenen: zondigen, ergeren of van de goede weg afbrengen.

Vv. 10-14

Vers 10 bouwt verder op wat Jezus eerder vertelt. Deze kleinen (zelfs al is er maar één) zijn belangrijk in de ogen van God: “hun engelen zien voortdurend het gelaat van mijn Vader in de hemel.” Jezus wil aantonen dat ze een bijzondere band met de Vader hebben en illustreert dit met een gelijkenis in verzen 12 en 13.

Deze gelijkenis van het verdwaalde schaap doet denken aan een gelijkaardige gelijkenis in Lucas 15, 3-7:

Jezus vertelde hun toen deze gelijkenis: ‘Als iemand van u honderd schapen heeft waarvan er één verloren is geraakt, laat hij dan niet de negenennegentig andere in de woestijn achter om naar het verdwaalde dier op zoek te gaan tot hij het gevonden heeft? En als hij het gevonden heeft, legt hij het vol vreugde op zijn schouders en gaat hij naar huis. Daar roept hij zijn vrienden en buren bijeen en zegt tegen hen: “Deel in mijn vreugde, want ik heb het schaap gevonden dat verdwaald was.” Ik zeg u: zo zal er in de hemel meer vreugde zijn over één zondaar die tot inkeer komt dan over negenennegentig rechtvaardigen die geen inkeer nodig hebben.

In Lucas wordt er gesproken over het verloren schaap, hier is het schaap afgedwaald. In Matteüs is dit logisch binnen de opbouw van de verhaallijn en illustreert beter hoe de leiders van de gemeenschap hen niet mogen ‘ten val’ brengen, zijn als ‘kinderen’ én op zoek moeten gaan naar zij die afgedwaald zijn.

Als lezer worden we uitgenodigd om het beeld van de herder te volgen en op zoek te gaan naar dat ene verdwaalde schaap en ons effectief te verheugen over het terugvinden ervan. Vers 14 sluit dit onderdeel af. De waarschuwingen aan het adres van de leiders zijn duidelijk en niet te misverstaan. De ‘groten’ mogen de ‘kleinen’ niet in Gods naam verloren laten gaan.

We willen op het einde van dit eerste deel nog stilstaan bij een opvallend detail: het telwoord één komt vaak voor: één kind, één van de geringen en één afgedwaald schaap. De grote liefde van God voor de kleinen en het belang ervan is duidelijk geworden. De schijnbare nietswaardige enkeling blijkt in Gods ogen grote waarde te bezitten.

Detaillezing – Deel II: 18, 15-35

Vv. 15-18

Vers 15 vormt het begin van het tweede deel in de tekst. Het woord ‘broeder’ komt centraal te staan. Tot vers 20 volgt een vorm van procedure om te bemiddelen wanneer er iets spaak loopt in de relatie tussen twee leden van de gemeenschap. Jezus richt zich hier niet enkel en alleen tot de leiders van de gemeenschap, maar ook tot alle leden van die gemeenschap. De vrij juridische procedure omvat vier stappen, maar heeft wellicht nooit tot doel gehad om tot een wet verheven te worden. De ultieme bedoeling van de procedure is om de afgedwaalde of dwarsliggende medegelovige in de gemeenschap te houden of terug te winnen. Op het einde van de procedure blijft er nog één vraag onbeantwoord: volgt er op dit alles werkelijk een excommunicatie? Als het echt niet mogelijk is om verzoening tot stand te brengen, moet zij/hij dan uit de gemeenschap verwijderd worden? Indien we ja zouden antwoorden, lijkt het vervolg wel heel absurd. Jezus pleit namelijk in het volgende subonderdeel mateloos te vergeven, omdat we ook vergeven zijn. Het enige wat duidelijk blijkt is dat de gemeenschap de bevoegdheid krijgt om disciplinaire maatregelen te nemen en dit met hemelse goedkeuring. In vers 18 lezen we: “[...] wat jullie op aarde binden, zal ook in de hemel gebonden zijn [...]”.

In de Bijbel vinden we een gelijkaardige procedure terug in Deuteronomium 19, 15:

Eén enkel getuigenis dat iemand een overtreding heeft begaan of een misdrijf of wat dan ook, is niet geldig. Een aanklacht krijgt pas rechtsgeldigheid op grond van de verklaring van ten minste twee getuigen.

Reeds in de gemeenschap van Qumram wordt dit vers toegepast om leden van de gemeenschap terecht te wijzen bij fouten.

Deze methode of procedure werd ook in de gemeenschap van Korinthe gebruikt:

Ik kom nu voor de derde keer naar u toe. Er staat geschreven dat een aanklacht rechtsgeldig wordt op grond van ten minste twee getuigenverklaringen.

(2 Kor 13, 1)

Vv. 19-20 passen moeilijk binnen de opbouw van de tekst. De tekst suggereert een nieuw onderwerp, maar het kan ook een vervolg zijn op de juridische procedure. Als een goed gesprek kan plaatsvinden tussen twee leden met een conflict en dat loopt vervolgens uit in gebed, dan is Jezus werkelijk aanwezig in die gemeenschap.

Deze twee verzen kunnen ook teruggaan op een joodse zegswijze: Waar twee mannen samen zijn en de Wet van de Heer overwegen, woont God in hun midden.

Vv. 21-35

In vers 21 wordt Jezus onderbroken door een vraag van Petrus. De apostel Petrus stelt een zeventovoudige vergeving voor. Zeven staat voor de volmaaktheid. Jezus antwoordt met een eis tot een vergeving zonder limiet: zeventig maal zeven keer. Deze mateloze vergeving staat in contrast met wat we lezen in Genesis 4, 23-24:

Lamech zei tegen zijn vrouwen:
'Ada en Silla, hoor wat ik zeg!
Vrouwen van Lamech, luister naar mij!
Wie mij verwondt, die sla ik dood,
zelfs wie mij maar een striem toebrengt.
Kaïn wordt zevenmaal gewroken,
Lamech zevenenzeventigmaal.'

Om te illustreren hoe het werkt of zou moeten werken in de gemeenschap, vertelt Jezus een parabel met drie scènes.

Eerste scène (vv. 23-27)

Een koning wil zijn rekeningen vereffenen. Een schuldenaar en zijn familie kunnen de grote schuld niet terugbetalen. Opmerkelijk is dat de schuld zo groot en vergelijkbaar is met een jaarlijks budget van een overheid. De schuldenaar pleit voor zijn zaak door smekend voor de koning neer te vallen. De koning scheldt zijn dienaar alles kwijt.

Tweede scène (vv.28-30)

De schuldenaar is nog maar pas vrijgesproken en komt in een gelijkaardige positie als de koning in de eerste scène te staan. De schuldenaar is blijkbaar ook schuldeiser. Hij grijpt zijn collega bij de keel en dwingt hem om zijn schuld af te betalen. De schuld is maar drie maandlonen groot (De andere dienaar was een veel groter bedrag verschuldigd aan de koning). Ook deze dienaar pleit om meer tijd en vraagt dus om dezelfde vergevingsgezindheid. Het verbaast ons dan ook dat deze kwijtgescholden schuldenaar een genadeloze schuldeiser blijkt te zijn. Zijn collega eindigt in de gevangenis.

Derde scène (vv. 31-34)

De koning wordt ingelicht over het gedrag van zijn dienaar. Het medelijden van de koning verandert nu in woede. In vers 32 klinkt: "Jij slechte dienaar, ik heb je heel die schuld kwijtgescholden, toen je mij daarom smeekte." Opvallend is dat in vers 26 de dienaar daar echter niet om smeekt: "Heb geduld met mij, en ik zal u alles betalen." De financiële schulden worden hierdoor op een mooie manier gelinkt in vers 35 aan de vraag of eis om de leden van de gemeenschap van ganser harte te vergeven.

De dienaar die alles was kwijtgescholden, wordt nu overgeleverd aan de beulen. Overgeleverd worden aan de beulen stond in die tijd gelijk aan uitgeperst worden als een citroen. Een situatie zonder uitzicht, want zo'n hoge schuld kan niemand ooit volledig inlossen.

In vers 35 worden we door Jezus uitgenodigd van harte te vergeven, zoals ook de hemelse Vader ons dit heeft vergeven. De parabel wordt niet volledig benut. De dienaar had medelijden moeten hebben met de collega omdat ook hij mocht ervaren wat het betekent om vergeven te zijn of te worden.

Het moge op het einde duidelijk zijn dat ondanks het feit dat er disciplinaire maatregelen nodig zijn (vv. 15-20) om de gemeenschap in eenheid te behouden, we in ernstige conflicten altijd beroep mogen doen op het oordeel van God zelf (vv. 19-35)

De tekst verkennen

We lezen nu Mt 18, 21-35 in detail.

21 Toen kwam Petrus bij Hem en zei: ‘Heer, hoe vaak moet ik mijn broeder vergeven als hij mij iets misdoet? Tot zeven keer toe?’ 22 Jezus zei hem: ‘Niet tot zeven keer toe, zeg Ik je, maar tot zeventig maal zeven keer toe. 23 In dit opzicht gaat het met het koninkrijk der hemelen als met een koning die met zijn dienaren afrekening wilde houden. 24 Toen hij begonnen was met afrekenen, werd er iemand bij hem gebracht die een schuld had van tienduizend talenten. 25 Omdat hij niet kon betalen, gaf de heer het bevel om hem met vrouw en kinderen en alles wat hij had te verkopen, zodat hij zou kunnen betalen. 26 Daarop viel de dienaar voor hem neer en vroeg: “Heb geduld met mij, en ik zal u alles betalen.” 27 De heer kreeg met die dienaar te doen en liet hem vrij, en hij schold hem het geleende geld kwijt. 28 Toen die dienaar buiten kwam, trof hij een van zijn mededienaren, die hem honderd denariën schuldig was; hij greep hem bij de keel en zei: “Betaal wat je me schuldig bent.” 29 Daarop viel zijn mededienaar voor hem neer en smeekte hem: “Heb geduld met mij, en ik zal je betalen.” 30 Dat wilde hij niet, integendeel, hij liet hem zelfs gevangenzetten tot hij het verschuldigde bedrag betaald zou hebben. 31 Toen zijn mededienaren zagen wat er gebeurd was, waren zij buitengewoon ontstemd en gingen alles wat er gebeurd was aan hun heer vertellen. 32 Toen riep zijn heer hem bij zich en zei: “Jij slechte dienaar, ik heb je heel die schuld kwijtgescholden, toen je mij daarom smeekte. 33 Had juist jij geen medelijden moeten hebben met je mededienaar, zoals ik medelijden heb gehad met jou?” 34 En zijn heer werd zo kwaad, dat hij hem overleverde aan de beulen, totdat hij heel zijn schuld zou hebben terugbetaald. 35 Zo zal ook mijn hemelse Vader met jullie doen, als niet ieder van jullie zijn broeder van ganser harte vergeeft.’

Vragen ter verwerking of uitwisseling:

- Wat heb je ontdekt? Wissel kort uit met jouw buur/groepsleden.
- Hoe daagt deze tekst ons uit?
 - Persoonlijk?
 - Als gemeenschap?

De tekst ontvouwen

Er zijn twee mogelijke teksten:

(1) *Fratelli Tutti*, encycliek van Paus Franciscus

(2) *Augustinus over Mt 18, 21-35*

Eén van de twee wordt in groep behandeld, de andere kan gebruikt worden als persoonlijke verwerking thuis.

C. Fratelli Tutti

De begeleider kan voor meer achtergrond en reacties over *Fratelli Tutti* terecht op de Kerknet pagina: <https://www.kerknet.be/thema/allen-broeders>

Zaterdag 3 oktober 2020 signeerde paus Franciscus de nieuwe encycliek 'Fratelli Tutti' bij het graf van de heilige Franciscus in Assisi. Op zondag 4 oktober 2020, feestdag van de heilige Franciscus, werd de tekst officieel voorgesteld.

'Fratelli Tutti' biedt een schat aan inzichten en visioenen. Dit dossier wil daartoe aanzetten geven.

We lezen enkele nummers uit de tekst en brengen zo de kerkelijke rede bij Matteüs in dialoog met de encycliek.

De waarde en de betekenis van vergeving (236-245)

Sommigen spreken liever niet over verzoening, omdat ze denken dat conflict, geweld en verdeeldheid deel uitmaken van het normale functioneren van een samenleving. In feite is er in elke groep een min of meer subtiele machtsstrijd tussen verschillende partijen aan de gang. Anderen beweren dat het toelaten van vergeving neerkomt op het afstaan van eigen terrein en invloed aan anderen. Daarom vinden ze het beter om het machtsspel te handhaven zodat een machts-evenwicht tussen de verschillende groepen behouden blijft. Weer anderen zijn van mening dat verzoening iets is voor watjes, die niet in staat zijn om een serieuze dialoog te voeren en van daaruit kiezen om de problemen te vermijden door onrechtvaardigheden te negeren. In hun onvermogen om de problemen aan te pakken, geven ze de voorkeur aan een schijnbare vrede.

Onvermijdelijk conflict (237-240)

Vergeving en verzoening zijn centrale thema's in het Christendom en, op verschillende manieren, ook in andere godsdiensten. Toch bestaat het risico dat een onjuist begrip en voorstelling van die geloofsovertuigingen uiteindelijk leiden tot fatalisme, apathie en onrecht of zelfs tot onverdraagzaamheid en geweld.

Jezus Christus heeft nooit opgeroepen tot geweld of onverdraagzaamheid. Hij veroordeelde openlijk het gebruik van geweld om macht over anderen te krijgen: "Gij weet, dat de heersers der volkeren hen met ijzeren vuist regeren en dat de groten misbruik maken van hun macht over hen. Dit mag bij u niet het geval zijn" (Mt. 20, 25-26). In plaats daarvan vraagt het Evangelie om "zeventig maal zeven" (Mt. 18, 22) te vergeven, en geeft het

voorbeeld van de onbarmhartige dienaar die, na zelf vergeving gekregen te hebben, niet in staat was om op zijn beurt anderen te vergeven.

Als we andere teksten van het Nieuwe Testament lezen, zien we dat de vroegchristelijke gemeenschappen, die in een heidense wereld met wijdverbreide corruptie en talloze excessen leefden, geprobeerd hebben om geduld, verdraagzaamheid en begrip op te brengen. Sommige teksten zijn in dat opzicht zonneklaar: we worden opgeroepen om de dwarsliggers 'met zachtheid' te berispen 2 of ertoe aangespoord "Zij mogen niemand belasteren en geen ruzie zoeken, zij behoren veeleer vriendelijk te zijn en uiterst zachtmoedig in de omgang met alle mensen zonder uitzondering. Want ook wij waren eertijds zonder inzicht" (Tit. 3, 2-3). In de Handelingen van de Apostelen staat dat de leerlingen, vervolgd door bepaalde autoriteiten, "in de gunst stonden bij het hele volk".

Wanneer we echter nadenken over vergeving, vrede en sociale harmonie, worden we ook met een verrassende uitspraak van Jezus Christus geconfronteerd: "Denkt niet, dat Ik vrede ben komen brengen op aarde; Ik ben geen vrede komen brengen, maar het zwaard. Tweedracht ben Ik komen brengen tussen een man en zijn vader, tussen dochter en moeder, schoondochter en schoonmoeder; en iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn." (Mt. 10, 34-36). Die woorden moeten worden begrepen in de context van het hoofdstuk waarvan ze deel uitmaken en waar het duidelijk is dat Jezus spreekt over trouw aan onze beslissing om Hem te volgen; we hoeven ons niet te schamen voor die beslissing, ook al veroorzaakt ze ergernis en weigeren zelfs onze dierbaren ze te accepteren. De woorden van Christus moedigen ons dan ook niet aan om het conflict te zoeken, wel om het gewoon te verdragen wanneer het onvermijdelijk opduikt, opdat de eerbied voor anderen, omwille van de zogenaamde vrede in ons gezin of de samenleving, geen afbreuk zou doen aan onze eigen trouw. De Heilige Joannes Paulus II merkte op dat de Kerk

"niet van plan is eender welke vorm van maatschappelijk geschil te veroordelen. De Kerk weet goed dat in de geschiedenis onvermijdelijk belangenconflicten ontstaan tussen de diverse maatschappelijke groepen en dat de christen dikwijls positie moet kiezen op een eerlijke en vastberaden manier."

Verwerking

- Wat trof je in deze tekst? En hoe verbind je dit met het evangelie?
- Waar worden we toe opgeroepen als kerk?
 - In onze eigen gemeenschap?
 - In de wereld?
- Is dit haalbaar?
- Hoe kijken jullie naar vergeving en verzoening?
- Heb jij dit al mogen ervaren?

D. Augustinus over Mt. 18, 15-35

De Kerkvader Augustinus (354-430) was bisschop van Hippo. Uit zijn omvangrijk preekoeuvre lezen we een deel van preek 83: "Zeventig maal acht keer vergeven".

Deze gelijkenis legt de Heer Jezus ons voor om ons te onderrichten. Hij wil ons waarschuwen en zo voorkomen dat we verloren gaan. "Zo zal ook uw hemelse Vader met u doen," zegt Hij, "als niet ieder van u zijn broeder van ganser harte vergeeft." (Mt 18,35) Ziet u, broeders en zusters, de zaak is duidelijk, het is een nuttige waarschuwing. We zijn Hem een bijzonder heilzame gehoorzaamheid schuldig, want dan wordt vervuld wat opgedragen is. Iedereen staat bij God in de schuld, en iedereen heeft ook wel weer een ander die bij hemzelf in de schuld staat. Ieder van ons staat bij God in de schuld, behalve degene die zonder zonden is, die niet. Ieder van ons heeft wel iemand die bij ons in de schuld staat. Alleen als er niemand tegen je zondigt, is er niemand die bij je in de schuld staat. Denkt u soms dat er in het hele mensdom ook maar iemand te vinden is, die ook zelf niet door een zonde aan een ander vastzit?

[...]

Maar dan, spits uw oren! In dit duidelijke voorschrift ligt ook een waarschuwing besloten. Wanneer er bij de kwijtschelding van zonden om vergeving wordt gevraagd en degene die vergeeft die ook moet schenken, dan kunt u met hetzelfde probleem te maken krijgen waarmee ook Petrus te maken kreeg. 'Hoe vaak moet ik vergeven?' vraagt hij. 'Tot zeven keer toe? Is dat genoeg?'

'Nee, dat is niet genoeg,' zegt de Heer dan, 'niet zeven keer, zeg Ik je, maar wel zevenenzeventig keer.' Som maar eens op hoe vaak je broeder tegen je heeft gezondigd. Als je erin slaagt tot achtenzeventig keer te komen, tot meer dan zevenenzeventig keer dus, dán mag je op wraak gaan zinnen. Is het dan waar wat de Heer zegt, is het inderdaad zo dat je iemand die zevenenzeventig keer heeft gezondigd, moet vergeven, maar dat je iemand die achtenzeventig keer heeft gezondigd, niet meer mag vergeven?

Persoonlijk durf ik het best aan om te beweren dat je ook iemand die achtenzeventig keer heeft gezondigd, moet vergeven. Jazeker, ook iemand die achtenzeventig keer heeft gezondigd, moet je vergeven. Zelfs iemand die honderd maal heeft gezondigd, moet je nog vergeven. Waarom trouwens al dat geteld? Telkens als iemand heeft gezondigd, moetje hem vergeven. Maar wie ben ik om het aan te durven om de maat die mijn Heer heeft gesteld, te overschrijden? De Heer heeft het aantal keren dat je moet vergeven, vastgesteld op zevenenzeventig. Mag ik dan zomaar de grens die Hij heeft gesteld, overschrijden?

Nee, zo is het niet, ik heb zijn grens niet overschreden. Ik heb niemand minder dan de Heer bij monde van zijn apostel horen spreken. En bij Paulus is geen sprake van maten en vastgestelde aantallen. Paulus zegt: 'Vergeef elkaar als de een tegen de ander een grief heeft, zoals God u in Christus heeft vergeven.' En u hebt gehoord hoe dat moet. Als Christus u zeventig maal zeven keer uw zonden vergeven heeft, als Hij tot daar ging en niet verder, dan zou ook u een grens mogen stellen, dan zou ook u niet verder hoeven te vergeven. Maar Christus heeft duizenden zonden van zondaars aangetroffen en Hij heeft ze hun allemaal

vergeven. Dan mag u uw barmhartigheid toch niet weigeren? Nee, dan moet u een verklaring voor dat aantal eisen. Je moet dus iedereen al zijn schulden vergeven. En toch noemde de Heer niet zomaar zevenenzeventig keer. En dan komt die die- naar weer om de hoek kijken, die ontdekte dat zijn collega bij hem in de schuld stond, terwijl hijzelf zijn heer tienduizend talenten schuldig was. Volgens mij zijn die tienduizend talenten - en dat is dan nog weinig - tienduizend zonden. Want ik wil niet zeggen dat één talent alle zonden omvat. Hoeveel was zijn collega hem schuldig? Honderd denariën. Maar honderd is toch meer dan zevenenzeventig? En toch is de Heer kwaad dat hij zijn collega die schuld niet kwijtscheldt. Want honderd is niet alleen meer dan zevenenzeventig, maar honderd denariën zijn misschien duizend assen. En wat is dat vergeleken met tienduizend talenten?

En daarom moeten we bereid zijn om alle misstappen die tegen ons worden begaan, te vergeven, als we tenminste zelf vergeving willen krijgen. Want als we echt over onze zonden zouden nadenken en op een rijtje zouden zetten wat we in ons doen en laten hebben gedaan, wat we hebben gedaan met onze ogen, met onze oren, in onze gedachten en met onze talloze innerlijke reacties, dan weet ik nog zo net niet of we zonder de zware last van dat talent zouden kunnen slapen. Elke dag bidden we dus, elke dag komen we met gebeden bij God aankloppen, elke dag vallen we op de kniën en zeggen: 'Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven.' Welke van uw schulden zijn dat dan? Alle of maar een paar? 'Al mijn schulden,' zult u dan zeggen bij dit gebed. Doe dat dan ook bij uw schuldenaar. U stelt daarmee uw richtsnoer vast, u spreekt daarmee uw voorwaarde uit. En met die gedachte voor ogen denkt u eraan dat u iedere keer als u bidt, zegt: 'Vergeef ons, zoals ook wij onze schuldenaren vergeven.'

Verwerking

- Wat trof je in deze tekst?
- Waartoe worden we opgeroepen?
- Wat betekenen vergeving en schuld voor mij vandaag?
- Heb ik dit zelf al eens mogen ervaren?

Bronnen

Lohfink Gerhard, *Jezus van Nazareth Wat wou Hij? Wie was Hij?*, Carmelitana, 2014
Paus Franciscus, *Fratelli Tutti*, Wereldkerkdocumenten 44, Licap Halewijn, 2020
Cahiers Évangile, *Évangile de Jésus Christ selon Saint Matthieu*, Nr 129, 2004
Aurelius Augustinus, *Van aangezicht tot aangezicht: preken over teksten uit het evangelie volgens Matteüs*, Amsterdam; Ambo; 2004, p. 463-464.

Gebedsmoment

Openingsvers Zj 25

God, kom mij te hulp. Heer, haast U mij te hel - pen.
Eer aan de Va - der en de Zoon en de hei - li - ge Geest,
zo - als het was in het be - gin en nu en al - tijd
en in de eeu - wen der eeu - wen. A - men.

Psalmen 129 – 130 – 131

Antifoon: Uit de diepte roep ik, Heer, luister naar mijn stem

- 1 Van jongs af ben ik mishandeld,
getuig het nu, Israël;
- 2 **Van jongs af ben ik mishandeld,
mij breken konden zij niet.**
- 3 Ploegers hebben mijn rug doorploegd,
trokken er lange voren.
- 4 **Maar de Heer, die rechtvaardig is,
sneed hun ploegstrengen door. -**
- 5 Drijf ze beschaamd op de vlucht,
allen die Sion haten;
- 6 **Laat ze als gras op het dak
dor worden voor men het uittrekt.**
- 7 Geen maaier die er zijn hand mee vult,
geen schovenbinder zijn voorschoot;
- 8 **En geen voorbijganger zegt hun:***
**'De zegen van God over u,
in naam van de Heer, weest gezegend!'**
Eer aan de Vader en de Zoon
en de heilige Geest
**Zoals het was in het begin en nu en altijd
En in de eeuwen der eeuwen. Amen.**

Herhalen antifoon

- 1 Uit de diepte roep ik, Heer,
2 luister naar mijn stem.
 **Wil aandachtig horen
 naar mijn smeekgebed. -**
- 3 Als Gij zonden blijft gedenken,
 Heer, wie houdt dan stand?
4 **Maar bij U vind ik vergeving,
 daarom zoekt mijn hart naar U.**
- 5 Op de Heer stel ik mijn hoop,
 op zijn woord vertrouw ik.
6 **Gretig zie ik naar Hem uit,
 meer dan wachters naar de ochtend. -**
 Meer dan wachters naar de ochtend
7 hunkert Israël naar Hem.
 **Want de Heer is steeds barmhartig,
 zijn genade onbeperkt.**
- 8 Hij zal Israël verlossen
 van zijn ongerechtigheid.
 **Eer aan de Vader en de Zoon
 en de heilige Geest**
 Zoals het was in het begin en nu en altijd
 en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Herhalen antifoon

- 1 Mijn hart is niet hoogmoedig, Heer,
 mijn ogen kijken niet verwaand.
 **Ik streef ook niet naar grote daden
 hoger dan ik reiken kan. -**
- 2 De stormen zijn bedaard in mij
 en vredig is mijn geest.
 **Zoals een kind op moeders schoot,
 zo veilig voel ik mij. -**
- 3 Zoek, Israël, uw toevlucht bij de Heer,
 van nu af voor altijd.
 **Eer aan de Vader en de Zoon
 en de heilige Geest**
 Zoals het was in het begin en nu en altijd
 en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Herhalen antifoon

Schriftlezing

Daarop kwam Petrus bij Jezus staan en vroeg: 'Heer, als mijn broeder of zuster tegen mij zondigt, hoe vaak moet ik dan vergeving schenken? Tot zevenmaal toe?' Jezus antwoordde: 'Niet tot zevenmaal toe, zeg Ik je, maar tot zeventig maal zeven.'

Stilte

Voorbede met refrein uit ZJ 316

I. Voorzang 2. Allen

Ref. Naar U gaat mijn ver - lan - gen Heer.

Heer, mijn God, ik ben ze - ker van U.

Gebed

Heer, door het werk van deze dag
hebben wij het zaad van uw koninkrijk uitgestrooid.
Wij bidden U: laat het ontkiemen terwijl wij slapen,
en opgroeien tot een rijke oogst.
Door Christus onze Heer.

Zegenbede

De Heer schenke ons zijn zegen,
Hij beware ons voor onheil,
en geleide ons tot eeuwig leven.
Amen.

Loven wij de Heer.
Wij danken God!